26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7108 27 ՄԱՅԻՍ 1909 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 Juin 1909 26me année N. 7108

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.օ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր
» » վեցամսեայ [illegible] »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرهوك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره كين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՆՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Ազգ. Երեսփ. Ժողովը մեծ գործ մը տեսաւ անցեալ ուրբաթ օր՝ Նոր պատրիարք մը պարգեւելով ազգին: Դուրեան Սրբազան անցեալ տարի առաջին անգամ մը իբրեւ տեղապահ նստելէ յետոյ Թրքահայոց պատրիարքութեան աթոռին վրայ մէկ քանի ամիս, ահա նորէն կը վերադառնայ հոն՝ այս անգամ իբրեւ պատրիարք:

Եթէ ամէն բանին շիտակը պէտի ըսենք, Դուրեան Սրբազան անթերի տեղապահութիւն մը չէր որ ըրաւ, և իր մէկ քանի ամսուան այդ պաշտօնավարութիւնը,—թող այս մասին ինքն ալ ապահով ըլլայ,— միակ դրդապատճառը չեղաւ այս անգամ այդ գահին վրայ զինքը բազմեցնելու: Ոչ: Վարժապետեաններու և Իզմիրլեաններու այդ փշալից աթոռին վրայ այս ժամանակիս մէջ մանաւանդ նստելու համար անոնց խմորէն մարդ պէտք էր մեզի, անոնց կամքովը, կորովովը, տոկունութեամբը զրահուած նկարագիր մը: Դուրեանին մէջ կը պակսի ասիկա: Բայց ի՛նչ ընէր ազգը. եղածին մէջ լաւագոյնը Դուրեանը գտաւ. անոր չհաւնողները, զանիկա քննադատողներէն շատերը անգամ իրենց քուէն անցեալ ուրբաթ օր անոր տուին: Եւ ուրիշ որո՛ւ կրնային տալ: Այս ազգը, ամէն կողմէ դժբախտ, կրօնականներու կողմէ մանաւա՛նդ բացարձակ դժբախտ է: Մէկ բառով չկա՛յ: Եթէ այս կէտին վրայ ծանրանանք, գուցէ ստիպուինք մեր կղերական դասէն ասոր անոր սիրտը վիրաւորել, անձնականութիւններու մղուիլ: Աւելի աղէկ է գոցենք ցաւի մեր այս գիրքը: Խնդիրը, կարճ խօսքով, ան է որ ազգը ստիպուեցաւ, ատանկ մէկ փափուկ ժամանակ մը, ատանկ ճակատագրական րոպէի մը, Թուրքիոյ պատրիարքութեան պաշտօնը յանձնել Դուրեան Եպիսկոպոսին, գերազանցապէս մշակուած այս հոյակապ մտաւորական մարդուն, որուն համար ապագայ տոհմական պատմութիւնը եթէ լայն էջեր նուիրէ, ատոնք ապահովապէս պիտի խօսին ոչ այնքան քաղաքական մարդուն ու անոր կատարած քաղաքական դերին, որքան հայ մատենագրութեան մէջ անոր գրաւած առաջնակարգ դիրքին ու անուրանալի հեղինակութեանը վրայ:

Բայց եթէ «Հովուական Սրինգ»ին պատկառելի հեղինակը այսօր կ՚ընտրուի պատրիարք Թուրքիոյ Հայոց, ատիկա ալ նորէն ոչ թէ իր գրական ձիրքերուն համար է կամ թէ վարձատրութիւն մը իր գրական բեղմնաւոր գործունէութեան, այլ որովհետեւ Իզմիրլեանէն յետոյ—և գրեթէ անոր հաւասար—անբասիր բարոյականով, անստգիւտ ուղղամտութեամբ և անկաշառելի պարկեշտութեամբ օժտուած մարդն է ան: Այս մասին՝ բոլորս ալ կրնանք ձեռուընիս խիղճերնուս վրայ դնել: Ան՝ տիպարն է մաքրակրօնութեան, համեստութեան ու հեզութեան: Ազգը չէր մտներ, ի՛նչ գնով կ՚ուզէ ըլլայ: Մեծարելի ու հազուագիւտ աւանդապահ մըն է: Իր ամբողջ արիւնովը՝ Դուրեան է, ինչ որ ունի իր մէջ ազնիւ, վսեմ ու զմայլելի այս խորհրդանշան—անունը: Բանաստեղծ Դուրեան մը երբ ազգին ցաւը ողբած է անմահ տողերու մէջ, ուրիշ մը, նոյն արիւնին շարունակութիւնը, չի կրնար այդ ցաւը ուրանալ, կամ դաւել անոր դէմ:

Օ, այս մասին ապահով ենք:

Եթէ խաղաղ, «բնական» ու օրինաւոր ժամանակի մը մէջ ապրէինք, եթէ ահաւոր կնճիռներ ամէն ատենէ աւելի երկիւղալի ու փափուկ չկացուցանէին Թրքահայուն կացութիւնը, Դուրեանէն աղէկ պատրիարք կարելի չէր երեւակայել: Եթէ պատրիարք մը ունենալը բախտ մըն է, գրագէտ, մատենագիր և բանաստեղծ պատրիարք մըն ալ ունենալը ուրի՛շ փառք, պարծանք ու պատիւ է: Բայց ո՞վ կը մտածէ հիմակ գրականութեան, բանաստեղծութեան և մատենագրութեան վրայ: Գիրքէն առաջ կեանքը նայինք, ազգին գոյութեան հարցը նայինք: Բանաստեղծութիւն կամ գրականութիւն ընելու համար՝ քիչ շատ մարդուս փորը կուշտ, կռնակը տաք և մանաւանդ կեանքը ապահով ըլլալու է. երեք առաւելութիւններ, որոնցմէ խե՛ղճ Հայ Ազգը զրկուած է ո՛չ միայն անցեալին մէջ, այլ սա փառաբանուած և եօթներորդ երկինքները բարձրացուած համբաւաւոր օսմ. Սահմանադրութեան տակ իսկ, որուն սկզբնաւորութեան փառքին անմոռանալի էջը պիտի մնայ խողխողուած 30,000 մարդկային ճակներու անկործանելի յեռանկոյթը:

Դառն, կնճռոտ ու վրդովալի է, հետեւապէս, գործը նոր Պատրիարքին, որ ամէնէն առաջ պիտի ստիպուի ծալլել մէկ կողմ դնել, աւա՜ղ, իր բոլոր գիրքերը, իր սիրական բոլոր մատեանները, վար պիտի դնէ իր բանաստեղծի գրիչը, իր լանջքին տակ պիտի խեղդէ իր քերթողական բոլոր թռիչքները, միտքին ոլորքներուն չափ մը պիտի դնէ, ու վերջապէս պիտի մերկանայ իր մտերիմ, իր ներքին, իր առանձնական կեանքին բոլոր քաղցրութիւններէն՝ մտնելու համար այն դըռնէն ներս, Գումգաբուի Պատրիարքարանը բռնած այն քաւարանէն՝ զոր մեր ազգային կացութեան մասին խորհրդանշանը ընծայելու համար կարծես լուռ և քստմնելի մեղսակցութիւն մը տեղի ունեցած է բոլոր ճարտարապետներուն, որմնադիրներուն, ատաղձագործներուն, մինչեւ յետին գործաւորներուն մէջ որ այդ շէնքը յղացած ու կանգնած են: Ինչ զոհողութիւն այդ շէնքին իսկ ներս մտնելը, այդ շէնքը որ մարդուն մէջ կը սպաննէ նախ կորովը, յետոյ քաջութիւնը, յետոյ ձգտումները, յետոյ գործունէութեան ոգին և վերջապէս, օրին մէկն ալ, մա՛րդն իսկ: Հոդ խոթել Դուրեանը՝ խաղաղ վանքերու կամ կոկիկ աղուոր առաջնորդարաններու անկիւնը սորված, ստիպել զինքը որ անոր սեմին վրայ թողու իր բովանդակ դուրեանականութիւնը, իր ամբողջ քերթողական ու բանաստեղծական կազմածը, եթէ ոճիր ալ չէ, բայց սրտաճմլիկ բան մըն է:

Ինչ և է, պիտի մտնայ հոդ Դուրեան Սրբազան, հարկաւորաբար, ճակատագրականօրէն: Ազգը ուզեց, և գուցէ ինքն ալ ուզեց: Սակայն, հոդ մտնալը դիւրին, մնալը դժուար, ելլալը ահաւո՛ր բան է: Վասն զի, ազգին այս անորոշ ու դժնդակ վիճակին մէջ, ամէն հաւանականութիւն կայ որ ո և է պատրիարք, եթէ չունենայ հարկաւոր թափը, այդ տխուր շէնքէն դուրս ելլայ ինչպէս ելաւ Օրմանեան եպիսկոպոսը: Ժամանակներ և կացութիւններ կան որ կը ջախջախեն մարդերը, եթէ ատոնք այնքան զօրաւոր չըլլան որ կարենան յաղթել անոնց: Օրմանեան այս պայմաններուն զոհն է, հաւանօրէն գիտակցաբար և ինքնահաճ կերպով: Իր սա վերջի պատրիարքութեան կարճատեւ ժամանակամիջոցին, Իզմիրլեան անգամ վայրկեաններ եղաւ որ կորանցուց իր հաւասարակշռութիւնը, և քննադատութիւնը սկսաւ . . . : Կարծես նախախնամական ատենի մըն էր որ Էջմիածնայ Մայր Տաճարին մէջ հայրապետութեան Աթոռը իրեն յատկացուցին, ու մարդը պատուաւորապէս դուրս ելաւ գործին մէջէն: Ատոր համար է որ կ՚ըսեմ թէ Դուրեանի պէս ամբասիր և սիրուած մարդու մը համար չա՛տ կարեւոր բան է այդ շէնքէն օր մը դուրս ելլալ անարատ, յարգուած ու պատկառարկու ինչպէս պիտի ըլլայ մտած օրը: Ինք կարծեմ ամէնէն աւելի tenir կ՚ընէ այս մասին, ինչ որ մեր մտահոգութիւններէն ահագին մաս մը կը զեղչէ:

Իր մասին, նուազ մտահոգ ըլլալու ուրիշ պատճառ մըն ալ ունինք: Եթէ Դուրեան կորով չունի այն չափով զոր ունէր Իզմիրլեան և նոյն իսկ—ինչո՞ւ ճշմարտութիւնը չըսենք—Օրմանեան, բայց խելք ունի, և ընդարձա՛կ խելք, ու սիրտ ալ. իր մէկ քանի ամսուան տեղապահութեան պաշտօնը—որուն սխալները շատ եղան—սքանչելի փորձաքար մը պիտի ըլլայ իրեն համար և անտարակոյս ենք թէ չպիտի վերադառնայ միեւնոյն սխալներուն: Իրաւ, հիմակուան կացութիւնը եօթն ամսուան առջի կացութենէն անհամեմատ կերպով աւելի կնճռալից է, բայց ազգին վրայ կորովաւոր հսկելու ուխտադրութիւն մը և կամեցողութիւն մը, ընդհանուր տրամադրութիւններուն ողջմտած մէկ կշռումը, տեղին համեմատ ստացուած ճկունութիւն մը և վերջապէս պարտադրուած կերպով մը պիտի հարթհաւասարեն ամէնէն վհատեցուցիչ խոչընդոտներն իսկ:

Ինչ ատենի մը ազգին գործերուն գլուխը կը հանէ մեր պատուական ու սիրական եկեղեցականը: Ու ես, իմ մասիս, ո՜րքան պիտի ափսոսամ եթէ օրին մէկը ստիպուիմ գրիչս շարժել անախորժ բաներ ըսելու համար ատանկ մէկ սքանչելի Հայու մը հասցէին, եղելութիւններէն ստիպուած, ամէն նկատում «դէն ցցելու» հարկին տակ՝ իբրեւ օրագրող: Բայց այս առիթը չեմ մաղթեր ոչ միայն ինծի այլ բոլոր պաշտօնակիցներուս համար: Եւ ընդհակառակը սրտանց կը մաղթեմ որ Դուրեանի պատրիարքութեան մասին ուրիշ բան չունենանք ըսելու առաջիկային եթէ ոչ գովեստ և գրուատիք:

Եր. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԹԱՒՐԻԶ, 9 մայիս

Եռամսեայ ակամայ դադարից յետ՝ վերսկսում եմ Թղթակցել Թերթիդ:

Ընդհանրապէս Պարսկաստանի՝ մասնաւորապէս քաղաքիս անցուդարձի մասին տեղեկութիւններ ունեցած կը լինէք. ներկայիս միայն ցանկութիւն ունիմ՝ համառօտակի ուրուագծել վերջին դէպքերը, որոնք գուցէ հետաքրքիր լինեն Թերթիդ ընթերցողներին:

Պարսկաստանը իր ագիտութեան ու ֆանատիկոսութեան շնորհիւ, չկարողացաւ իր ներքին գործերը ինքը կարգադրել, հին կարգերը փոփոխութեան ենթարկել և վերանորոգութեան, բարեփոխութեան սանդուխները թեւակոխել: Եւ այդ խիստ բնական էր մի երկրի համար, որը դարեր ապրել է կիսավայրենի կեանքով: Ներկայում իսկ, բացառութեամբ մի քանի քաղաքների ու շրջանների, նոյն կիսավայրենի կեանքի արտայայտութիւնը կը տեսնէք ամբողջ Պարսկաստանում: Տգիտութեան աղջամուղջը այնպիսի մեծ ծաւալ ունի, որ դարեր են պէտք փարատելու նրան: Ֆանատիկոսութիւնը այնպիսի ծայրայեղութեան է հասնում, որ համանիշ է մարդատեցութեան օտարազգիների վերաբերմամբ: Շիա հոգեւորականութիւնը աշխատել է, որքան հնարաւոր է, կուրացնել իր հօտի մտքի աչքերը, որպէս զի հնարաւորութիւն ունենայ իր գոյութիւնը յարատեւել չա՜տ երկար: Այսպիսի բովանդակութիւն ունեցող մի երկիր չէր կարող իր ճակատագրի տնօրինութիւնը իր ձեռքում պահել և այդ էր պատճառը, որ անխուսափելի հանգամանքների առաջ պիտի տեղի տար, ընկնելով օտար ազդեցութեան տակ:

Մէջլիսի ռմբակոծումից յետ Թէհրանի կառավարութիւնը հնարաւորութիւն ունեցաւ շատ տեղերում ճնշել պարսկական շարժումները: Թաւրիզը միայն մօտ մի ամբողջ տարի ցած չդրեց ըմբոստութեան, յեղափոխութեան դրօշը և յանձին Սաթթար խանի հերոսական կռիւ մղեց կառավարականների և Շահի զօրքերի դէմ: Զինու զօրութեամբ քաղաք մտնելը հնարաւոր չեղաւ կառավարութեան, ծրագիրը փոխուեց, պաշարման ենթարկելով քաղաքը, որպէս զի սովը վերջ ի վերջոյ ընկճէ նրան: Իսկ մինչ այդ, կառավարական բաշիբօզուկները շրջապատելով քաղաքը, աւերում էին Ատրպատականի գիւղերը ու ասպատակում ճանապարհները, չխնայելով իսկ օտարահպատակների ապրանքները, Ռուսաց հիւպատոսարանի պօստը և օտար ճանապարհորդներին: Պաշարումը այնպէս սաստկացաւ որ վերջին ամիսները քաղաքը բոլորովին կտրուեց աշխարհից, ներածութիւն և արտածութիւն բոլորովին դադրեց, ճանապարհները բոլորովին փակուեցին, հեռագիր, պօստ դադար առին գործունէութիւնից: Սովը հետզհետէ սկսեց նեղել քաղաքին: Մոռացայ ասել որ Թաւրիզի ընդդիմադրութիւնը առիթ դարձաւ հրահրելու Պարսկաստանի այլ անկիւններում մարելու մօտ եղող շարժման կայծերը, և ինչպէս գիտէք, ամբողջ Պարսկաստանը վարակուեց շարժումներով, որոնց ճնշումը այլեւս անհնար էր Մամատ Ալի Շահի և իր արբանեակների համար:

Շարժման գործը բնականաբար չէր տարվում կատարեալ կանոնաւորութեամբ, որովհետեւ կազմակերպուած յեղափոխութիւն չկար: Երկու կողմի հակառակորդների ապիկարութեան և տհասութեան պատճառով, երկիրը մատնուել էր անիշխանութեան. ո՛վ ուժեղ էր՝ հրապարակ էր նետվում, պղտոր ջրում ձուկ որսալու համար: Տիրող անիշխանութեան վերջ տալու համար, փրկելու համար օտարահպատակների շահերը և ազատելու պաշարուած քաղաքը ապագայ արհաւիրքներից՝ դաշնադիր պետութիւնները (անգլիական և ռուս) ստիպեցին Շահին վերականգնել սահմանադրական կարգերը և վերցնել Թաւրիզի պաշարումը: Մինչ Շահը մտածում էր դարձեալ «ձգձգելու» քաղաքականութեան հետեւիլ, սին խոստումներով կերակրել դաշնադիրների ներկայացուցիչներին, ռուսեւանգլիական փոխադարձ համաձայնութեամբ, Ռուսաց զօրքը ապրիլ 13ին անցաւ սահմանը, 16ին բանակեց Թաւրիզի շրջակայ Աջի գետի եզերքում, իսկ 17ին մի գումարտակ քաղաք մտաւ: Ճիշդ է, վայրկեանի ազդեցութիւնը տխուր էր, բայց աւելի կենդանացուցիչ փաստերը հետզհետէ գալիս են համոզելու քաղաքացիների մեծամասնութեան, որ Ռուսաց զօրքի սահման անցնելը մի բարիք էր Թաւրիզի ժողովուրդների համար, այլապէս կացութեան շարունակութիւնը այնպիսի անակնկալներ կը ստեղծէր որ Իրանի բաժան բաժան լինելու հարցը կարող էր հրապարակ նետուիլ, թէկուզ միջազգային հաւանական բարդութիւնների երկունքով:

ՎԱՐԴ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Վան, 11 մայիս

Անցեալ անգամ (մայիս 4) արդէն յայտնած էի որ տեղիս հայ ժողովուրդը կասկածներ ունենալով չուզեց շուկայ երթալ և այսպէս ամբողջ շաբաթ մը շուկան գրեթէ գոց մնաց և քիչեր եղան խանութ բացող: Վանի պէս աղքատ քաղաքի մը մէջ շուկային այսպէս գոց մնալը ո՛րչափ նիւթական կորուստ կը պատճառէ՝ աւելորդ է բացատրել: Այսօր շուկան բացուած է վերջապէս, (բայց ոչ ամբողջութեամբ) կառավարութեան և Առաջնորդարանի յորդորներուն վրայ:

⁂ Անցեալ շաբթու տիրող պանական երկիւղին պատճառը տակաւին խակապէս չկրցանք ստուգել: Թուրքերէն ոմանց Հայերուն ըրած սպառնական նախատինքները թերեւս նպաստեցին այս երկիւղին: Այսպիսի մէկ երկու Թուրքեր, կ՚ըսուի թէ, ձերբակալուած են, և 4 Հայէ ու 4 Թուրքէ խառն յանձնաժողով մը կազմուած է, որուն կրնայ դիմել ո և է մէկը որ այսպիսի նախատինք մը ընդունած է: Բայց աւելի հաւանական է որ թէ Թուրք թէ՛ հայ ազգաբնակութեան ուղեղին վրայ մեծ տպաւորութիւն գործած են Ատանայի ջարդերուն նկարագրութիւնները լրագրաց մէջ: Այս նկարագրութիւնները բնականաբար պիտի արթնցնէին խուժանին թալանելու բնազդները և Հայերուն ալ զգուշանալու բնազդը, մանաւանդ երբ չկան տակաւին ջարդին դրդիչներուն և պատասխանատուներուն պատժուելուն լուրերը:

Անստուգութեան շաբաթը ամէնուն դէմքերը կնճռոտած է, և տակաւին բոլորովին չեն փարատած կնճիռները, վասն զի անցեալ մայիս 4ին Առաջնորդարանէն քաշուած հեռագրին ո՛չ մէկ պատասխան չեկաւ: Այդ մայիս 4ի օրը հայ և Թուրք երեւելիները կառավարութեան դուռը կանչուած էին միասին հեռագրելու թէ Հայ և Թուրք համերաշխաբար ու խաղաղ կ՚ապրին, ի պատասխան Ահմէտ Րիզա պէյի հեռագրին, որ նոյն օրը փակցըւած էր: Հայերը շուկային գոցուած ըլլալը տեսնելով կը մերժեն միասին հեռագրել և բաժնուելով Առաջնորդարանը կու գան ու առանձին կը հեռագրեն: Յաջորդ օրը տեղիս Իթթիհատեան Քօմիդէն ազդարարութեամբ մը կը հերքէ Թուրքերուն վերագրուած դիտումներ և կը հրաւիրէ կառավարութիւնը տարածուած զրոյցներուն և շշուկներուն հեղինակները գտնել և ըստ օրինի պատժել:

Պէտք է խոստովանիլ սակայն որ տեղիս կուսակալի փոխանորդը և Իթթիհատեան սպաները ամէն ջանք ի գործ կը դնեն խաղաղութիւնը պահպանելու և արդէն մեծ աչալրջութիւն ու պաղարիւն կամք կրցան պահել ռէաքսիոնի բուն օրերուն, երբ տեղիս զօրքերն իրենց ցոյցը կատարեցին:

⁂ Այս տարի անձրեւները կանոնաւորաբար կը տեղան և յուսալի է որ յառաջիկայ հունձքը լաւ ըլլայ: Եթէ օդերու այս լաւ վիճակին միանայ և անդորրութիւնը ու կասկածները միանգամ ընդմիշտ վերնան, գաւառիս խեղճ ժողովուրդը պիտի կրնայ քիչ մը շունչ քաշել: Ամէն ինչ անշուշտ կեդրոնէն կախուած է և ատոր համար է որ Պոլսէն հասնող հեռագիրները, որոնք պատերու վրայ կը փակցուին, մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին և մտքերուն վրայ մեծապէս կը ներգործեն:

⁂ Կը լսուի թէ Քիւրտեր յարձակած են Ոզիմի վրայ. Հայեր դիմադրած են ամբողջ օր մը և երկու հոգի կորուստ տալէ յետոյ՝ գիւղը ապաստանած են Մոկս:

ԱՐԳԱՄ

Դերեբէյի մը ստահակութիւններ Ապրիլ 14էն ետքն ալ.— 5-10 տարեկան տղաք մեռցուած.— Բեհսնի եւ կոտորածի հոսանքը.— Ատանան թալանող ու կոտորածին մասնակցող գործաւորներուն վերադարձն ու ձերբակալութիւնը.— Գտնուած գողօններ.— 325 տարուան զինուորական տուրքի բաշխման եւ գանձման հրամաններ.— Տնտեսական վիճակ.— Ջարդի սպառնալիք:

ՄԱԼԱԹԻԱ, 15 Մայիս

Մալաթիոյ գաւառակներէն Քեախթայի հայ և քիւրտ բնակչութիւնը վաղուց ի վեր ստիպուած էր կրկին հարկ վճարել, մին՝ Հաճի Օսման Փաշայի և միւսը կառավարութեան, ու միշտ նախապէս առաջնոյնը, հակառակ պարագային ճիւաղային հարստահարութիւններու կ՚ենթարկուէր անվրէպ: Կառավարութիւնը թէև ատեն մըն ալ Մ.-Խալ-Ազիզի կեդրոնական բանտին մէջ բանտարկելու պէս բան մը ըրաւ այս չարագործ փաշան, սակայն բանտարկութիւնն աւելի զօրացուց անոր դիրքն ու ազդեցութիւնը որովհետեւ այսու մէկ կողմէն կառավարութեան ընթացքին կը տեղեկանար ու ըստ այնմ խեղճ գիւղացիները շահագործելու մասին հրահանգ կու տար իր որդւոյ և միւս կողմէ կաշառակեր պաշտօնեաներու միջոցաւ թէ՛ իր գործին չեկող պաշտօնեաները պաշտօնանկ ընելով անոնց տեղ նպատակայարմարներ ղրկել կու տար եւ թէ՛ բանտարկեալ Քիւրտերու և պաշտօնէից միջեւ միջնորդի դեր կատարելով երկու թռչունը մէկ քարով զարնելու յաջողութիւնը ձեռք կը բերէր: Թուէս շուրջ երկու ամիս առաջ, ինչպէս տեղեկութիւն տուեր էի Արեւելքի ընթերցողներուն, այս փաշան ալ, հաւանաբար իր բարեկամներէն տեղացի երեւելի Թուրքի մը թելադրութեամբ, տեղւոյս կառավարչին ներքին գործոց նախարարութեան ղրկած տեղեկագրութեան վրայ շնորհուած ներումի մը համաձայն Քեախթայի միւս աղաներուն հետ մէկտեղ ազատ արձակուած էր բանտէն: Օսման փաշա իր գիւղը հասնելուն իրեն վճարելի տուրքին յետընեալ մասը կը պահանջէ Քիւրտերէն, որ Սահմանադրութեան հրատարակութիւնն առարկելով, չեն ուզեր իր կամաց հպատակիլ: Ասոր վրայ, փաշան, զայրացած, Քիւրտի մը 5 և 10 տարեկան տղաքը և ուրիշի մըն ալ դեռատի աղջիկը սպաննել կու տայ, բացի ուրիշ շատ մը ոճիրներէ որ իր հրամանով կատարուած են զանազան գիւղերու մէջ եւ որ հոս մի առ մի թուել աւելորդ պիտի ըլլար: Անցեալները Թապուր աղասիի փոխանորդ հետեւակ զօրաց հարիւրապետ Մուսթաֆա էֆ. զինուորներէ ու ոստիկան-զինուորներէ կազմուած ջոկատով մը ոճրին վայրը ղրկուած էր ձերբակալելու համար ոճրագործները. կը լսուի թէ Հաճի Օսման փաշա ձերբակալուած ու բանտարկուած է գաւառակին կեդրոնը, իսկ որդիքը՝ Սեւերէկ փախած են: Հրաման տրուեցաւ հետապնդել զանոնք, նոյն իսկ, եթէ հարկը պահանջէ, Սեւերէկի սահմաններէն ներս ալ անցնելով: Յուսալի է որ ատոնք ալ ձերբակալուին ու հոս բերուին իրենց տխրահռչակ հօր հետ մէկտեղ: Քեախթայի տեղակալը պաշտօնանկ ընելով, անոր տեղ փոխանորդ կարգուեցաւ Պէհսնիի նախորդ տեղակալի փոխանորդ Մէօհիտտին էֆ.ն, որու բարւոք պաշտօնավարութեան շնորհիւ վերջին կոտորածի հոսանքէն ազատեցաւ՝ Պէհսնի, որ

Այնթապի և Մարաշի մէջտեղ գտնուելուն և բազմաթիւ քրդաբնակ գիւղերէ շրջապատուած, մանաւանդ աղջիկներու ծանօթ խնդրէն պէյերու բարկութիւնը հանդէպ քրիստոնեաներու շարժած ըլլալուն, ամէնէն աւելի ենթակայ էր ջարդի մը հոսանքէն տարուելու։

Պէհնիցիները շատ դիմումներ ըրին որպէս զի Մէօհիւտտին էֆ. տանն մըն ալ հոն մնայ, սակայն կուսակալը կարեւորութիւն չընծայեց։

Ատանայի ջարդին մասնակցող մեր նահանգի քիւրտ և Թուրք գործաւոր դասուն առաջին կարաւանն հոս հասաւ։ Շնորհիւ անխոնջ ջանքերուն փոխ հազարապետ Գասրի պէյի, սոյն կարաւանը ամբողջովին ձերբակալուեցաւ։ Քննութիւններ և խուզարկութիւններ կատարուելով, քանի մը կենդանիներ և բեռներու ու համետներու մէջէն ալ շատ մը հանդերձեղէն, տան և կանանց զարդեր գտնուեցան, որոնք Ատանայէն թալանուած էին։ Այնթապէն տեղւոյս առաջնորդական փոխանորդին քաշուած հեռագիր մը կ'իմացնէր թէ առեւանգուած աղջիկներ անցուցած էին այն տեղէն. թէեւ այդ մասին ալ խուզարկութիւններ կատարուեցան, բայց նպաստաւոր արդիւնք մը յառաջ չեկաւ։ Նախագահութեամբ Գասրի պէյի յանձնաժողով մը կազմուած է հոս ընթացիկ գործերը փութացնելու համար։ Բոլոր ճամբաներն ու անցքերը, ինչպէս նաեւ Եփրատի վրայ գտնուած մակոյկներն ու լաստերը (քէլէկ) ոստիկան-զինուորներու հսկողութեան տակ են։ Գասրի պէյ իմանալով որ Ատանայի մզկիթներէն մէկին և ոստայնանկի խանութներէն մէկ քանիին տախտակամածներուն տակի հողը պարպելով տեղը շատ մը թանկագին գոզօններ լեցուած են, իսկոյն եղելութիւնը հեռագրով հաղորդեց Ատանայի յանձնաժողովին։ Գասրի պէյի սոյն անգնահատելի գործունէութիւնն աւելնալով անցեալները Մալաթիան սոսկալի կոտորածէ մը ազատելու համար ի գործ դրած դիւցազնական ջանքերուն վրայ, կը հարկադրէ զմեզ շնորհակալութիւն յայտնելու յանուն Մալաթիոյ հայութեան և խնդրելու պատկանեալ պաշտօնէութենէն որ պատշաճ կերպով վարձատրէ իր պաշտօնին գիտակից այս եզական զինուորը ի քաջալերութիւն անոր և ի թեւադրութիւն նմաններուն։

⁂ Կուսակալը հեռագրած է կառավարութեան որ յանձնաժողով մը կազմելով 325 տարուան զինուոր. տուրքին բաշխման գործողութիւնը կատարէ, ինչպէս ըրած են Խարբերդ, ու անմիջապէս գանձման ձեռնարկէ։ Այս տարի կանոնաւորապէս անձրեւ չեկաւ։ Արմտեաց գինը երթալով կը բարձրանայ, ցորենին գինը 18-20 ղրշ. գարիինը 10-12, եգիպտացորենինը 14-16 է, և ուրիշ բաներն ալ ասոր նման։ Սուլթան Սույի չիֆթլիկը դադրեցուց ցորենի վաճառումը։ Աղքատներու թիւը կ'աճի օր ըստ օրէ։ Հայերուն համար ողջ ողջ գերեզման մտնել կը մնայ, եթէ սա պահուս զինուոր. տուրքի գանձման ալ սկսուի։

⁂ Երէկ քանի մը Թուրքեր փողոցին մէջ հաւաքուած զիրար կը քաջալերէին Հայերը կոտորելու համար. այս նպատակաւ իրենց թաղի քրիստոնէից տուները մտնել ալ փորձած ու սպառնալիքներ ըրած էին։ Գասրի պէյ իմանալուն պէս ձերբակալեց ու արդարութեան յանձնեց այդ խռովարարները։

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

88րդ նիստ, 26 մայիս 1909

Երեսփ. Ժողովը երէկ ալ գումարուեցաւ Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատեանը բացուեցաւ ժամ 3ին։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը ընդունուելէ ետքը, կարդացուեցաւ եպարքոսական գրութիւն մը՝ ծանուցանելէ յետոյ թէ Թուրքիոյ և Սեւ Լերան միջեւ մէկ տարուան համար առեւտրական պայմանագրութիւն մը կնքուած է, անոր վաւերացումը կը խնդրէր։ Այդ խնդիրը յղուեցաւ արտաքին գործոց, առեւտրական ու մաքսային յանձնաժողովներու անդամներէն կազմուած խառն յանձնաժողովի մը։ Եպարքոսական ուրիշ գրութիւն մը կը ղրկէր օրինագիծ մը Դատրգիւղի քարափին մենաշնորհը քաղաքապետութեան փոխանցելու համար։ Այդ քարափին համար մինչեւ հիմա 40,000 ոսկի ծախսուած է, սակայն շինութիւնը աւարտելու համար տակաւին 30,000 ոսկիի պէտք կայ։ Այդ խնդիրը յղուեցաւ հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին։ Ապա ձեռք առնուեցաւ նաւային սպաներու և զինուորներու մասին պատրաստուած օրինագիծը։ Զինուորական յանձնաժողովին անդամներէն Կալիպ պէյ այդ օրինագիծին նկատմամբ բացատրութիւններ տալով ըսաւ.

«Հիմա նաւային զինուորներուն թիւը մինչդեռ վեց հազար է, սպաներուն թիւն ալ հինգ հազար վեց հարիւրի կը հասնի։ Նաւային միջոցները մեծապէս նորոգուած ու զարգացած ըլլալով, բարձրաստիճան սպաները պէտք է առոյգ ըլլան, զօրաւոր միտք ունենան և գիտական նորութեանց հետամուտ. անոնց համար ալ տարիքոտ ըլլալու չեն։ Ժողովէդ կը խնդրենք ընդունիլ ներկայացուած օրինագիծը, որպէս զի կարելի ըլլայ օգտուիլ առոյգ և կորովամիտ նաւապետներէ։»

Մէկ քանի երեսփոխաններ խօսելէ ետքը որոշուեցաւ շաբաթ օրը վիճաբանութիւն կատարել ծովային նախարարին ներկայութեանը։ Յետոյ նկատողութեան առնուեցաւ զինուորական պատժական օրէնքին վրայ ըլլալիք յաւելման խնդիրը։ Կարդացուեցաւ Ա. յօդուածը որ կը տրամադրէ.

«Երբ, երեսփոխաններու և ծերակուտականներու մասին Սահմանադրութեան տրամադրութեանց առանց վնասելու պաշարման վիճակ հրատարակուի, այդ վիճակը առաջ բերող պարագաներու համար ամբաստանուածները, ո՛ր աստիճանի, ո՛ր դասակարգի և որ արհեստին ալ վերաբերին, առանց բացառութեան և առանց կայս. Իրատէի, դատաստանի կ'ենթարկուին։»

Վիճաբանութեան ձեռնարկուելով Գարահիսարի երեսփոխան Մուսթաֆա էֆ. յայտարարեց թէ նախարարները դատաստանի ենթարկելու համար հարկ է կայս. Իրատէ ստանալ և կուսակալներու համար ալ ներքին գործոց նախարարութեան հրամանը։ Ուրիշ երեսփոխաններ ալ թեր ու դէմ կարծիք յայտնելէ ետքը, նոյն յօդուածը նոյնութեամբ ընդունուեցաւ։ Ապա կարդացուեցաւ երկրորդ յօդուածը որ կը տրամադրէ.

«Պաշարման վիճակ հրատարակուած տեղերը փաստապէս գտնուած և կամ ի հարկին նորէն կազմուած զինուորական ատեանները, առանց նկատողութեան առնելու թէ իրենց կազմութիւնը կը համապատասխանէ՞ թէ ոչ դատաստանի ենթարկուած սպաներու աստիճանին, դատավարութիւնը կատարելով և հարկ եղածը ի գործ դրուելով, անոնց մասին պէտք եղած վճիռները կը տրուին ու կը գործադրուին։»

Այս յօդուածն ալ նոյնութեամբ ընդունուելէ ետքը, ատեանը փակուելով քիչ մը վերջը վերստին բացուեցաւ։ Սահմանադրութեան վերաքննութեանը ձեռնարկուելով, շարունակուեցաւ վիճաբանութիւնը այն խնդրոյն թէ վեհապետը իրաւունք ունի՞ նախարարները պաշտօնանկ ընելու։ Պուսիօ էֆ. որ այդ խնդիրը յարուցած էր, սա բացատրութիւնը տուաւ այդ մասին.— «Յառաջիկային երբ քաղաքական կուսակցութիւններ կազմուին, Ժողովին մէջ մեծամասնութիւն ունեցող կուսակցութիւնը պաշտօնի կոչելիք Եպարքոսովը պիտի ձեռնարկէ ուզածին պէս վարելու երկիրը, ինչ որ տեսակ մը բռնակալութիւն է. ուստի ոյժերը հաւասարակշռելու համար վեհապետին պէտք է նոյն տեսակ իրաւունք մը տալ։» Իսմայիլ էֆ. խօսքը Պուսիօ էֆ.ի ուղղելով ըսաւ.— «Դուք մօտերս Սահմանադրութեան դէմ ալ պիտի խօսիք։» Պուսիօ էֆ. պատասխանեց.— «Կը ցաւիմ որ այդ տեսակ գաղափար մը ունիք։ Այսուհանդերձ գիտեմ թէ ձեր բերնէն ուրիշ տեսակ խօսք մը պիտի չկրնամ իմանալ։» Այդ միջոցին պահանջուեցաւ որ վիճաբանութիւնները բաւական նկատուելով քուէի ձեռնարկուի։ Զոհրապ էֆ. հակառակը պնդեց և ըսաւ թէ այդ տեսակ կարեւոր խնդրոյ մը համար պէտք է ընդարձակ վիճաբանութիւններ կատարել՝ միտքերը լուսաբանելու նպատակով, սակայն մեծամասնութիւնը բաւական նկատեց կատարուած վիճաբանութիւնները և որոշեց խնդիրը յղել յանձնաժողովին։ Ապա ձեռք առնուեցաւ ԺԱ. յօդուածը։ Քօզմիտի էֆ. ըսաւ թէ «Օսմ. տէրութեան կրօնքը իսլամ կրօնքն է» պարբերութենէն ետքը դրուած մասին վերջին պարբերութիւնը՝ այսինքն թէ միւս կրօնքներն ալ կ'արտօնուին՝ հանրութեան անդորրութիւնը ու հանրային սովորութիւնները չխանգարելու պայմանով, պէտք է ջնջել։ Քօզմիտի էֆ. յարեց թէ այդ պարբերութեան մնալէն տէրութեան ընդհանուր շահերուն համար օգուտ մը չկայ, մինչդեռ ոչ-իսլամ հայրենակիցներուն տհաճութիւն կը պատճառէ, որով լաւ կ'ըլլայ այդ պարբերութիւնը ջնջել։ Տեղեկաբեր Համտի էֆ. ըսաւ թէ այդ մասին թիւրիմացութեան պէտք չկայ, քանի որ յօդուածին պատկանած «բոլոր» բառին մէջ է նաեւ իսլամական կրօնքը։ Հետեւաբար նոյն յօդուածը փոխել հարկ չկայ։ Ժողովը մեծամասնութեամբ մերժեց Քօզմիտի էֆ.ի այդ առաջարկութիւնը։ Պուսիօ էֆ. յայտարարեց թէ այդ խնդիրը եթէ դուռնէն դուրս հանուի, պատուհանէն պիտի մտնէ։ Խոնէօս էֆ. ալ ըսաւ որ նոյն պարբերութիւնը օսմ. միութիւնը կը խանգարէ։

Մինչեւ ԺԵ. յօդուածը ընդունուելէ ետքը, Քօզմիտի էֆ. և ընկերները առաջարկեցին աս յաւելումը ընել ԺԶ. յօդուածին վրայ.— «Բնաւ պիտի չխանգարուին զանազան ազգութեանց կրթական վաղեմի դրութիւնները։» Քօզմիտի էֆ. իր նպատակը բացատրելով ըսաւ թէ ոչ-իսլամ ազգերու վարժարանաց մէջ կրօնագիտութենէն զատ միւս ուսումներն ալ իրենց լեզուներովը կ'աւանդուին. հետեւաբար նոյն տեսակ յաւելումի մը պէտք կայ՝ այդ կէտը ապահովելու համար։ Խոնէօս էֆ. ալ ըսաւ.— «Զանազան ցեղեր հինգ հարիւր տարիէ ի վեր Թուրքերուն հետ կ'ապրին, պահելով իրենց առանձնայատուկ կրթութիւնը և ցեղային գոյութիւնը։ Յուսալից եմ որ ազատութեան այս շրջանին մէջ ալ պիտի պահեն։ Մեր փափաքած միութիւնը միայն հայրենասիրութեան մէջ պիտի ըլլայ։ Այդ պարագան խանգարող բաները ո՛ր աստիճան ջնջուին, միութիւնն ալ այն աստիճան ապահովուած կ'ըլլայ։ Ազատութեան հռչակումէն ետքը երեւան ելած վէճերը և զրոյցները անհետացնելու և սէրն ու միութիւնը հաստատելու համար առաջարկուած տրամադրութեան պէտք կայ։ Ոչ-իսլամ տարրերը օսմ. միութեան պիտի ծառայեն, որով պարտաւոր են օսմաներէնը ուսանելու, սակայն մէկը նախամեծար համարելու համար եթէ միւսը ջնջելու աշխատուի, հայրենիքին մեծ վնաս հասցուած կ'ըլլայ։» Արդաս էֆ. ալ համակարծիք գտնուեցաւ Խոնէօս էֆ.ի։ Զոհրապ էֆ. ևս խօսք առնելով ըսաւ.

«Զանազան ցեղերու կրթական դրութիւնը միթէ ուրիշ ձեւի՞ մը պիտի վերածենք։ Ըսուեցաւ որ անոնց կրթական իրաւունքը պիտի վերցուի. ոչ ոք հաստատական պատասխան տուաւ։ Հետեւաբար չեմ կարծեր որ սկզբունքի տեսակէտով անհամաձայնութիւն տեղի ունենայ։ Յօդուածին մէջ նշանակուած «իրենց կրօնական գործերուն վերաբերեալ» պարբերութիւնը ճշմարտութեան չի համապատասխաներ, որով չի կրնար ընդունուիլ։ Անշուշտ փափաքող ենք որ կրթութիւնը միաձեւ ըլլայ և նոյն իսկ լեզուն ալ մէկ։ Սակայն ամէն բան կարելիութեան սահմանին մէջ ընելու է, որպէս զի արդիւնաւոր ըլլայ։ Եթէ օսմաներէնը պէտք եղածին պէս տարածուած ըլլար զանազան ցեղերու մէջ, աւելի շատ պիտի ծառայէր մեր միութեան գործին։ Ամբողջ կեանքս իսլամներուն հետ անցուցած ըլլալովս հանդերձ, օսմաներէնը լաւ չգիտնալուս համար կը ցաւիմ։ Այնպէս կը կարծեմ թէ այդ պարագան իսկոյն կարելի չէ գործադրել։ Ազգերու կրթութեան գիտութեամբը զբաղող գիտուններ կը խոստովանին թէ նախնական կրթութիւնը մայրենի լեզուով պէտք է ըլլայ։ Արդէն քաղաքական նպատակ ունենալիք ազգերու մէջ միութիւնը այդ կերպով կը կազմուի։ Այս սկզբունքը պաշտպանելով հանդերձ երկու ձեւեր կան։ Անոնց մէկը՝ այդ վարժարաններէն տէրութեան տեղեակ չըլլալը և միւսն ալ զանոնք երբեք տէրութեան վարժարան ընդունիլը։ Ես այս վերջին ձեւին կուսակից եմ։ Մինչեւ հիմա տէրութիւնը չէր գիտեր թէ հայ վարժարաններ կա՞ն։ Հիմա տէրութիւնը միւսներուն նման զանոնք ալ պիտի պաշտպանէ։ Եթէ այդպէս ըլլայ, վերոյիշեալ պարբերութեան յաւելման մասին արգելիչ պատճառ մը պիտի չմնայ։»

«Պուսիօ էֆ. ալ ըսաւ.— «Սահմանադրութեան մէջ եթէ կրօնքի ու կրթութեան մասին տրամադրութիւն մըն ալ չգտնուի, դարձեալ չեմ վախնար, վասն զի ասիկա այն տեսակ իրաւունք մըն է որ օսմ. տէրութիւնը կազմող զանազան ցեղերուն յատուկ դրամագլուխն է։ Եթէ զմեզ երբեւ Օսմանցի պիտի ընդունիք, ձեր բոլոր ոյժովը ընդունեցէք։ Մեր կրթական իրաւունքները այնքան զօրաւոր են որ Սահմանադրութիւնը կրնայ հարուածուիլ, բայց անոնք՝ ոչ։» Բանչէ Տօրով էֆ. ալ համակարծիք գտնուեցաւ։ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, յանձնաժողովին անունով, սապէս պատասխանեց.

«Երեսփ. Ժողովը բացուելէն ի վեր ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մէկը մեր այսօրուան վիճաբանութեանց առարկան կը կազմէ, վասն զի խնդիրը վարժարաններուն վրայ է։ Զոհրապ ու Քօզմիտի էֆ.ները այս ճշմարտութիւնը պարզեցին։ Քօզմիտի էֆ.ի ըսածներուն մէջ ճշմարտութիւնը այնքան աչքի չզարկաւ։ Սահմանադրութեան մէջ տրամադրութիւն մը կայ թէ անոնց կրթական դրութիւնը պիտի չվնասուի։ Քանի որ օսմ. տէրութիւնը պիտի չդպչի զանազան տարրերու կրօնական դրութիւններուն, հետեւաբար կրթութեան ալ պիտի չդպչի։ Պուսիօ էֆ. առանձնաշնորհման խնդիր հանեց։ Չեմ կարող ըմբռնել թէ տարր մը ուրիշ տարրի մը հանդէպ կրօնքէ զատ ուրիշ ի՞նչ տեսակ առանձնաշնորհում կրնայ ունենալ։ Կ'ըսուի թէ կրթական վաղեմի դրութիւնը պիտի չխանգարուի։ Միթէ կարելի՞ է Սահմանադրութեան մէջ տրամադրութիւն մը աւելցնել թէ ուսանելու դրութիւնը պիտի չփոխուի։ Երբ կ'ըսուի որ հայ, յոյն, Թուրք վարժարանի մը ուսման եղանակը պիտի չփոխուի, ասոր նշանակութիւնը այն է թէ այս տարի հաստատուած դրութիւն մը հինգ հարիւր տարի պիտի շարունակուի։ Սահմանադրութեան մէջ նշանակելու համար թէ կրթական վաղեմի դրութիւնը պիտի չխանգարուի, պէտք է վաղեմի դրութեան տեղեակ ըլլալ։ Յունաստանի անկախութիւնը հին դրութենէն չելած է. ասոր համար բնաւ չեմ այպաներ հայրենակիցներս, վասն զի բռնապետութեան շրջանին մէջ ամէն բան կարելի էր ընել։ Այսօր կրթական նոյն դրութիւնը եթէ շարունակուի, պիտի կրնամ ըսել անոնց թէ իրենց բերնին մէջ ազատութիւն, արդարութիւն և հաւասարութիւն կայ, սակայն ոչ թէ սիրտերնուն մէջ (Ծափեր)։ Կրթական դրութիւնները պիտի միացուին. այո՛։ Քանի որ վարժարանները տէրութեան մը ապագայ կեանքին վրայ կ'ազդեն, ուրեմն տէրութիւն մը իրաւունք ունի նոյն վարժարաններուն վրայ հսկելու։ Պէտք է գիտնանք թէ զանազան վարժարաններու մէջ օսմանցի տղոց ի՛նչ տեսակ կրթութիւն կը տրուի։ Այդ կրթութիւնը եթէ օսմանեան դաստիարակութեան հակառակ է, անշուշտ կրթական նախարարութիւնը պիտի արգիլէ։ Եթէ բռնապետութեան շրջանին դրութիւնը շարունակել ուզեն, Սահմանադրութեան ու հաւասարութեան կը վնասենք։»

Ժողովը մեծամասնութեամբ մերժեց վերոգրեալ առաջարկութիւնը։ Ատեանը, պահ մը դադարէ ետքը, վերստին բացուեցաւ։ 29րդ յօդուածը նոյնութեամբ ընդունուեցաւ։ Յանձնաժողովին յղուեցաւ առաջարկութիւն մը՝ յաւելում մը ընելու թէ նամակները ու թղթակցութիւնները անբռնաբարելի ըլլան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ.— Թանինի մէջ կը կարդանք.— «Լուպէֆ, վերջինը այն երեք մարտանաւերէն զորս Ատանայի շփոթութեանց միջոցին Գերմանիա ղրկած էր Փոքր-Ասիոյ և Սուրիոյ եզերքները, Բօռ-Սայիտ ուղեւորեցաւ, ուրկէ Քիլ պիտի դառնայ։ Սակայն Պէյրութի մէջ տարածուած զրոյցներուն նայելով, Գերմանիա մօտերս Արեւելք պիտի ղրկէ յածանաւ մը, որ միշտ պիտի մնայ Սուրիոյ ծովեզերքը՝ իրեն կայան ունենալով Պէյրութը։ Այդ զրոյցները կը հաստատեն մէկ քանի շաբաթներէ ի վեր տիրող այն կարծիքը թէ Գերմանիա կ'աշխատի ներկայ կացութենէն օգտուիլ ցոյց տալու թէ ո՛րքան կը շահագրգռուի այդ դերով։ Այդ կարծիքը հաստատելու երեւոյթը ունենք Պ. ֆոն Մուլլէնէնի Դամասկոսի գերմանական ընդհանուր հիւպատոս անուանումը, Հայֆայի համար դիւանագիտական ասպարէզէն հիւպատոսական գործակալ մը կարգուիլը և Պ. Շրէօտէրի տեղ Կ. Պոլսոյ գերման դեսպանատան թարգման Պ. Բրատէլի անուանումը՝ իբրեւ հիւպատոս Պէյրութի։ Բոլոր այս իրողութիւնները տեղացիներուն ենթադրել կուտան Գերմանիոյ կողմէ նպատակներու նշաններ Սուրիոյ մասին։ Միւս կողմէ Գահիրէէն մեր ստացած տեղեկութեանց նայելով, Եգիպտոս հաստատուած Սուրիացիներու գաղթականութիւնը համանման նպատակներ կը վերագրէ Անգլիոյ, մանաւանդ Սըր Իլտըն Կորսթի Պէյրութ ուղեւորելէն և անոր վերագրուած անստոյգ տեղեկագրի մը հրատարակութենէն ի վեր։ Ուրիշ լուր մը որ այդ գաղափարին ոյժ տալու նպաստած է, այն է թէ Ատանայի ջարդի վայրերը անգլիացի նաւազներ ցամաք ելած էին։ Գործակալութեանց հեռագիրներ արդարեւ ծանուցին թէ անգլիական նաւերը միայն նաւազ ցամաք հանած էին, և այդ իրողութեան մէջ տեսնուեցաւ հաստատութիւնը Անգլիոյ վերագրուած նպատակներուն։ Ուստի Եգիպտոսի Սուրիացիները հիմա համոզուած են որ Անգլիա, առաջին նպաստաւոր առթիւ, պիտի փորձէ գործադրելու իր ծրագիրները Սուրիոյ և Պաղեստինի մասին։»

ՀԱԼԷՊԷՆ թղթակից մը մայիս 12/25 Թուականով կը գրէ Թանինի.— «Նահանգին ու շրջակայ նահանգներուն մէջ հանդարտութիւնը կը վերահաստատուի, բայց Ատանայի ջարդերուն համար կազմուած քննիչ յանձնաժողովին ձեռք առած միջոցները կատարելապէս չեն ապահովցներ տեղւոյն քրիստոնեաները։ Կ. Պոլսոյ կառավարութիւնը հրամայեր է ձերբակալել Ատանայի Հայոց եպիսկոպոսը, որ ջարդերէն առաջ Եգիպտոս ուղեւորած էր։ Իրապէս ազատական, մարդասէր ու անկողմնակալ Երիտասարդ-Թուրքերը շատ փոքրաթիւ են նահանգին մէջ, Հայերուն պահանջած արդարութիւնը գործադրելու համար։»

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ նահանգներու մասին հետեւեալ լուրերը կը հաղորդեն Բարիզի Թերթերը.— Տիարպէքիրէն կը հեռագրեն թէ կարգ մը քիւրտ պէյերու և աղաներու ձերբակալումովը բարեկարգութիւնը և ապահովութիւնը վերահաստատուած են նահանգին մէջ։ Ձերբակալուած անձերը կ'ըսուի թէ զինուորական ատեանի մը յանձնուեր են։ Ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ մօտալուտ են։ Միանգամայն հրամաններ ղրկուած են Դ. զօրաբանակին հրամանատարին՝ շուտ վաշտ ղրկել Տիարպէքիր՝ դադրեցնելու երկար ատենէ ի վեր քիւրտ ցեղերու մէջ տիրող անիշխանութիւնը։ Տեղւոյն քրիստոնեաներուն ուրախութիւն պատճառած են ձեռք առնուած այդ միջոցները։ Խարբերդի և Վանայ նահանգներուն մէջ ալ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է, ուր իշխանութիւնները, Օսմ. Մ. ու Յ. Կոմիտէին և Դաշնակցական հայ քոմիտէին օգտակար աջակցութեամբը, յաջողեցան հանդարտեցնել յետադիմականներուն կողմէ զինուորներուն մէջ առաջ բերելու աշխատուած ապստամբութիւնը՝ մարտ 31ի հակասահմանադրական ձեռնարկին հետեւանքով։

ՏԷՕՐԴ ԵՕԼ.—Իսքէնտէրունէն մայիս 22 Թուականով կը գրեն Թանինի.— «Բայասի մօտ Տէօրդ Եօլի գիւղին բնակիչներուն հրաման տրուած էր իրենց զէնքերը յանձնելու։ Մայիս 21ին զինուորներու խումբ մը կրակ ըրաւ գիւղին վրայ։ Դեռ յայտնի չէ որ մեռեալներ կամ վիրաւորներ կա՞ն թէ ոչ։ Վստահութիւն չկայ զինուորական՝ հրամանատարին վրայ, որ խիստ կամայական կերպով կը գործէ։»

ԱԼՊԱՆԻԱՑԻՆԵՐԸ.—Եանեայէն մայիս 16/29 Թուականով առնուած լուրերու նայելով, կ'ըսեն Բարիզի Թերթերը, օսմ. զինուորներուն ժամանումովը բարեկարգութիւնը վերահաստատուեր է Ստորին-Ալպանիոյ մէջ։ Յետադիմական շրջանին Աւլոնիայի մէջ պատահած շփոթութեանց հետեւանքով, որու միջոցին մէկ քանի Երիտասարդ-Թուրք սպաներ սպաննուեցան, կարգ մը զինուորական ու ոչ-զինուորական խռովարարներ ձերբակալուելով Սելանիկ ղրկուեր են։ Մասնակցող ուրիշ անձեր, մանաւանդ Աւլոնիայի թաղապետական բժիշկը ու քարտուղարը յաջողեր են փախչիլ։ Ալպանիացի յետադիմականները հիմա փակած են իրենց քլիւպը և դադրեցուցած իրենց շարժումը։ Կ'ըսուի թէ Պէրաթի երեսփոխան և ազատական Միութեան պետ Իսմայիլ Քէմալի կուսակիցներուն մեծ մասը զայն լքած ու յարած են ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշայի կուսակցութեան, որուն ազդեցութիւնը օրէ օր կ'աւելնայ իր ծննդավայրին՝ Աւլոնիայի մէջ ու շրջակաները։

—Պելկրատէն կը հեռագրեն Ֆրանք-Ֆուրդեր Զայդունկի թէ Հին-Սերպիոյ և հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ ալպանիական խումբերու պետերէն բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են։ Այդ անձերը զինուորական ատեանի մը յանձնուած են, վասն զի Երիտասարդ-Թուրքերու ռէժիմին դէմ ընդարձակ դաւաճանութեան մը հետքերը գտնուած են։ Սակայն Ալպանիացիներուն երկիւղ ազդելու համար ձեռք առնուած միջոցները դեռ անոնց վրայ ազդեցութիւն մը գործած ըլլալու երեւոյթը չունին։ Ճաքովիցայէն առնուած հեռագրի մը նայելով, Մալիսօրներու զօրաւոր ցեղը բացարձակապէս մերժեր է իր զէնքերը յանձնել Ճավիտ փաշայի։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ.— Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշայէ, ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշայէ, արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշայէ, պատերազմական նախարար Սալիհ փաշայէ և Բ. ու Գ. զօրաբանակներու հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթ փաշայէ բաղկացած մասնաւոր յանձնաժողով մը երէկ գումարում մը ընելով՝ գիշերը մինչեւ ուշ ատեն խորհրդակցութիւններ կատարեց։

ՌՈՒՄԷԼԻՈՅ միջազգային յանձնաժողովը պիտի լուծուի։ Օտար տէրութիւնները, իբր արդիւնք Թուրքիոյ նկատմամբ տածած իրենց բարեկամական բաղձանքներուն, հաւանութիւն յայտներ են այդ լուծման, կ'ըսէ Թանին։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԷՆ եկած պատուիրակութիւնը երէկ ժամը 5ին Տօլմապաղչէի պալատը երթալով Կայսեր ներկայացաւ և գահակալութիւնը շնորհաւորեց։ Պատուիրակութեան անդամները Սուլթանին մեծարանքներուն արժանացան զատ զատ։ Կայս. Իրատէով՝ պատուիրակութիւնը այցելեց Թօփգաբուի կայս. Գանձարանը և Խըրգայի Շէրիֆը։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ գահակալութիւնը շնորհաւորելու համար պուլկար պատուիրակութիւն մը պիտի գայ Կ. Պոլիս, ինչպէս զրոյց կը շրջէր Սոֆիայի մէջ։ Պաշտօնական տեղեկութեանց նայելով, այդպիսի պատուիրակութեան մը առաքման պէտք չէ տեսնուած առ այժմ։ Ֆէրտինանտ Թագաւորը ինքնագիր նամակ մը պիտի յղէ Սուլթանին։ Այդ նամակը պիտի մատուցուի Պուլկարիոյ նոր դեսպանին միջոցաւ, երբ պալատ երթայ ան, իր յանձնարարագիրները ներկայացնելու համար։

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ հանդէսը այս ուրբաթ օր պիտի կատարուի Պէշիքթաշի Սինան փաշա մզկիթին մէջ։

ՊԱԼԱՏԱՆ Ա. քարտուղարին և Ա. սենեկապետին 12,000ական դրուշ ամսաթոշակ յատկացուած է։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ պատերազմական պաշտօնատան մէջ գումարուելով զինուորական կարեւոր խնդիրներով զբաղեցաւ։

Բ. ԴՈՒՌԸ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան զեկոյց թէ մենաշնորհի պայմանագրութեանց մէջ պէտք է պայման դնել որ ձեռնարկուները պիտի գործածեն վարչական վերակազմութեան հետեւանքով բացը մնացած պաշտօնեաները։

ՆԱԽԿԻՆ ԵՊԱՐՔՈՍ Քեամիլ փաշայի 25,000 դրուշ անպաշտօն վիճակի ամսաթոշակ յատկացուեցաւ կայս. Իրատէով։

ՄԱՄՈՒՐԷԹ-ՈՒԼ-ԱԶԻԶԻ կուսակալը նորէն պահանջած է փութով զօրք ղրկել Տէրսիմ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։

«ՄԻԶԱՆ»Ի արտօնատէր Մուրատ պէյի ցկեանս բերդարգելութեան պատիժը վաւերացուեցաւ կայս. Իրատէով։

ԵԸԼՏԸԶԻ մէջ չորս հազար ոսկիի գոհարեղէն գտնուեցաւ Թռչունի մարայ վանդակներու դէզի մը տակէն։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ յառաջիկայ երկուշաբթի օր Հէրէքէ պիտի երթայ էրթողրուլ շոգենաւով։

ՀԱՒԱՔՄԱՆՑ օրէնքը Ծերակոյտին կողմէ վաւերացուեցաւ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ վարժարանին Տեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ դեղագործներու կանոնագրին տրամադրութեանց համաձայն, Կ. Պոլսոյ դեղագործներուն կողմէ երեք պատուիրակներ կ'ընտրուին, ամէն տարի փոխուելու պայմանով, քաղաքային բժշկական ժողովին մէջ դեղագործութեան վերաբերեալ խորհրդակցութեանց ներկայ գտնուելու համար։ Ըստ այնմ նոր ընտրութիւն պիտի կատարուի, որով Կ. Պոլիս գտնուող բոլոր դեղագործները կը հրաւիրուին մայիս 30ի յառաջիկայ շաբաթ օրը ժամ 5ին ներկայ գտնուիլ Հայտար Փաշայի բժշկական վարժարանը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

«Փոխան ծաղկեփունջ»ի հեղինակը — որ անծանօթ կը մնայ եթէ ոչ պատմութեան, գէթ ինծի — մրցակից մը կ'ունենայ յանձին մետաքսավաճառ Մկրտիչ էֆ. Շահպազեանի, որ այս օրերս շատ աւելի զօրաւոր բարեգործութեան մը հիմնադիրը հանդիսացաւ՝ «փոխան մեծահանդէս յուղարկաւորութեան» հինգ ոսկի նուիրելով Ազգ. Հիւանդանոցին։ Ինծի զարմանք տուող կէտը սա է որ Շահպազեան էֆ. իր սիրական քրոջ մահուընէն զգացած սաստիկ ցաւին մէջ ի՛նչպէս կրցեր է բարեգործութեան այսքան գործնական և գեղեցիկ միջոց մը գտնել։ Ասիկա նախախնամական բան է։ Բայց ինծմէ աւելի զարմացած ըլլալու են Հոգաբարձութեան անդամները, որոնք հակառակ գիշեր ցորեկ ուղեղնին փորփրելնուն որ նոր ու կոյս միջոցներ, անկոխ գետիններ գտնան շահագործութեան համար ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցին, ահա Հայ մը «փոխան մեծահանդէս յուղարկաւորութեան»ի զմայլելի, ճոխ, արդիւնաբեր գիւտը կը բերէ յանկարծ նուիրել, իրենց տրամադրութեանը տակ դնել։ Եւ Հոգաբարձութիւնն ալ, իր զգացած ուրախութեանը մէջ, լրագիրներուն կը ղրկէ ծանուցում մը — մեր այսօրուան թիւին մէջ հրատարակուած — որով կը տարփողէ ազգային այս նորահաստատ բարերարութիւնը, կը գովէ անոր հեղինակը և կոչ մըն ալ կ'ուղղէ ազնիւ ազգայնոց հետեւելու Շահպազեան էֆ.ի օրինակին, ու այլեւս «մեծահանդէս արարողութիւն» չընելով փոխարէնը ղրկել ազգին անկեալներուն, որք ի Նէտրգուլէ։

Ըսելիք չկայ որ հասոյթի նոր ու խոստմնալից աղբիւր մըն է որ կ'աւելնայ Ազգ. Հիւանդանոցի հասոյթներուն վրայ, որոնք ա՛յնքան ենթադրական են և Ղալաթիոյ Պորսային պէս բարձրացումներու և անկումներու միշտ ենթակայ։ Արդէն գիտենք թէ, Օսմ. Սահմանադրութիւնը ի՛նչ մեծ ծառայութիւն մը մատուց ազգին՝ երկարմեայ հացն ու միսը կտրելով Ազգ. Հիւանդանոցէն։ Այս ռէժիմին երեսէն մեր տեսած բարիքներուն մէջ առաջինը անշուշտ ասիկա չեղաւ. Ազգ. Հիւանդանոցին հացն ու միսը կտրելէ յետոյ 30,000 հատ ալ Հայ կորեցին Կիլիկիոյ մէջ։ Այո՛, այո՛, բարիքները կը յաճախեն կոր Հայուն համար այս փառապանծ Օսմ. Սահմանադրութեան երեսէն. նայինք ի՞նչ պիտի ըլլայ առաջիկայ բարիքը զոր պիտի վայելենք՝ Հիւանդանոցէն ու Կիլիկիայէն ետքը։

Այս պայմաններուն մէջ, ուրեմն, իրական ծառայութիւն մըն է որ Շահպազեան էֆ. կը մատուցանէ ազգին, իր «փոխան մեծահանդէս յուղարկաւորութեան» գիւտին հասոյթովը — որ բեղուն ըլլալ կը խոստանայ — մաս մը գոցելով այն անագին խրամատը զոր Օսմ. Սահմանադրութիւնը բացաւ Ազգին Տան մառաններուն մէջ։

Մեզ կը մնայ, ուրեմն, այսուհետեւ, ի սէր ազգասիրութեան, չընել հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւններ մեր մեռելներուն համար. երկու քահանայ, երեք տիրացու, չորս դագաղակիր, լմնցաւ գնաց։ Ամէն ճամբայ Հռոմ կը տանի։ Ասանկով, միւս կողմանէ, դիւրացուցած ալ կ'ըլլանք մեր հանգուցեալներուն արքայութիւն մտնալու փափուկ խնդիրը, քանի որ անոր մտնալը և մինչեւ իսկ անկէ ներս մտնալը անհունապէս աւելի հաւանական կը դառնայ շնորհիւ բարեգործութեան մը քան աշխարհիս էն մեծահանդէս յուղարկաւորութեամբ։ Ազգին Տան յարատեւութեան հաւանականութիւնն ալ կ'աւելնայ հասոյթի այս նոր աղբիւրով։ Պիւտճէն պզտիկ շունչ մը կ'առնէ, ինչպէս նաեւ Հոգաբարձութեան անդամները. վերջապէս ո՛ր մէկը թուեմ այն բարիքներուն, որ պիտի ծագին այս «առնուվօ» բարեգործութեան կիրառութենէն։ Միայն, խնդիր է գիտնալ թէ տարին քանի՞ ազգային պիտի փակէ իր աչքերը՝ կարօտ մեծահանդէս յուղարկաւորութեան, բայց որ անշուշտ թափօրով մը բռնել ուզէ գերեզմանատան ճամբան։ Ահա՛ թէ ուր է այս գիւտին միակ անպատեհութիւնը. Հոգաբարձութեան աչքը հայ հարուստներուն վրայ պիտի ըլլայ, քանի որ աղքատէն «եաղ» չ'ելլար։

Օ՛հ, չէտակը շատ տխուր բան է որ ազգ մը իր հարուստներուն մեռնելուն սպասէ իր միակ հիւանդանոցը կանգուն պահելու համար։ **ԵՐՈՒԽԱՆ**

ՀԵՌԱԳԻՐ “ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի

ՄԱՐԶՈՒԱՆ, 25 մայիս

Իթթիհատ լրագրին մէջ կարդացինք թէ Հայոց տեղապահին հետ Ազատութեան Բանակին հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի այցելութեան գացողներէն մէկը ըսեր է թէ Մարզուանի մէջ շփոթութիւն և յուզում կը տիրէ, որով պէտք է պաշարման վիճակ հրատարակել։ Իմացանք նաեւ թէ աւելի թիւով զինուորներ կուգան՝ Մարզուան գտնուելու համար. այս հրատարակութեամբ հաւանական է թէ Բայասի կամ Զօք-Մարզուանի հետ շփոթուած է Մարզուանը. փառք Աստուծոյ, անդորրութիւն կը տիրէ հոս և ամենէն տագնապալից տեններն իսկ խաղաղութիւնը վրդովող և յուզիչ ամենափոքր դէպք մը չէ պատահած և հիմակ օսմ. բոլոր տարրերուն մէջ կատարեալ համերաշխութիւն կը տիրէ. ուստի կը հերքենք վերոյիշեալ հրատարակութիւնը։

Միւֆթի — Հայոց առաջն. փոխ.
Միւնիպ — Թադէոս
Ցունաց փոխ. մետրապոլիտ՝ Սքայլրի

ՏԷՕՐԹ-ԵՕԼ ԱԶԱՏՈՒԱԾ.— Քանի օրերէ ի վեր, կ'ըսէ Լա Թիւրքի, Զօք Մարզուանի (Տէօրթ-Եօլ) զինուորական իշխանութիւնները կը ստիպէին տեղւոյն Հայերը որ զէնքերնին յանձնեն։ Հետեւապէս զինուորները պաշարած էին քաղաքը՝ շուտով զինաթափ ընելու համար բնակիչները։ Զինուորական այս տարապայմանօրէն խիստ կարգադրութիւնը ժողովրդեան կեանքը բոլորովին անդամալուծած ըլլալով, դիմում եղաւ Պոլսոյ Պատրիարքարանին։ Երէկ, Մահմուտ Շէվքէթ փաշա, պատր. տեղապահին դիմումին վրայ, հեռագրեց Զօք-Մարզուանի զինուորական հրամանատարին որ քաղաքին պաշարումը անմիջապէս վերցնէ։

ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԱՀԱՎՃԻՌՆԵՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ.—Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց Ատանայի Պատերազմական Ատեանին կողմէ տրուած մահավճիռները 9 իսլամներու և 6 ոչ-իսլամներու մասին։ Բ. Դուռը պատերազմական նախարարութեան զեկոյց անմիջական կերպով գործադրել մահապատիժը և զգուշական միջոցներ ձեռք առնել պատժի գործադրութեան միջոցին, ու և է անտեղութեան առաջքը առնելու համար։

ԱՏԱՆԱՅԻ շրջակայքը գտնուող հունձքերը և կալերը թշնամական ոգւով կատարուելիք աւերումներէ զերծ պահելու համար ազդարարագիր մը հրատարակուած է տեղւոյն մէջ։ Եթէ կրակի տրուին անոնք, գիւղացիները պարտաւոր պիտի ըլլան հատուցում ընելու և հեղինակները կառավարութեան իմաց տալու։ Բարւոք յարաբերութիւնները ամրապնդելու համար հայ-բնակիչներու միջեւ, փոխադարձ երաշխաւորութեան թուղթեր պիտի առնուին։

Բ. ԴՌՆԷՆ Ատանայի կուսակալութեան հեռագրուեցաւ խստիւ և անաչառօրէն պատժել ջարդին պատճառ եղողները, առանց ցեղի և կրօնքի խտրութեան, ազդեցիկ դաս մը ըլլալու համար երկրին մէջ, և երկրէն դուրս ալ հերքելու համար սա տարաձայնութիւնը թէ արդարութիւնն ի գործ չի դրուիր անկողմնակալութեամբ, ինչ որ անաչառ գործունէութեամբ միայն կը հերքուի։

ԱՏԱՆԱ ղրկուած՝ երկրորդ քննիչ մարմնոյն պիտի ընկերանան երկու հարցաքննիչ դատաւոր։

ԳՕԶԱՆԷՆ կը գրեն Իթթիհատի մայիս 15 թուով.—«Ատանայի խռովութիւնները ամէն կողմ տարածուելով իրենց ազդեցութիւնը ցոյց տուին։ Գօզանի գաւառին կեդրոնն է Սիս գիւղաքաղաքը, կեդրոն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան։ Ոճրագործները այս գիւղաքաղաքին և շրջականներուն վրայ յարձակելով աւերումներ գործելու ձեռնարկեցին, բայց փա՛ռք Աստուծոյ, քաջ ընդդիմութեամբ մը կառավարութեան անվախութիւնը ցոյց տրուեցաւ և արիւնահեղութեան առաջքը առնուեցաւ։ Ամէն կողմէ յարձակում գործողները տեսնելով որ զինեալ դիմադրութիւն կ'ըլլայ, ցիրուցան եղան ու նահանջեցին։ Դէպքը ծագեցաւ ապրիլ 6ին և յարձակողներուն թիւը կը հասնէր 5000ի։ Զինուորական ուժը կը բաղկանար 80 ռէտիֆներէ և 40ի չափ ոստիկան-զինուորներէ։ Սակայն քաղաքէն դուրս ամրացած գիւղերը մեծապէս նպաստեցին պաշտպանութեան գործին։ Յարատեւ պաշտպանութիւն մը լաւ արդիւնք ունեցաւ և չարիքի մը տարածման արգելք եղաւ։ Այսպէս կարելի եղաւ չարիքը խափանել։»

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պոլսոյ Պատր. փոխանորդ Տ. Եղիշէ Ծ. վրդ. Չիլինկիրեան՝ Իզմիրի Առաջնորդին Պատրիարքական ընտրութիւնը հեռագրով հաղորդած ըլլալով Երուսաղէմ, Տ. Յարութիւն Պատրիարքը անմիջապէս շնորհաւորական հեռագիր ուղղած է Պատրիարքարան, նորընտիր Ս. Պատրիարքին հասցէին։

ՆՈՐԸՆՏԻՐ Պատրիարք Տ. Եղիշէ եպսկ. Դուրեանը մայրաքաղաքս առաջնորդելու համար Ազգ. Ժողովին կողմէ որոշուած պատգամաւորութիւնը Շբ. առաւօտ ռուսական շոգենաւով Իզմիր պիտի մեկնի։

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ.— Ասկէ առաջ գրեցինք թէ գրաւման բանակին ընդհանուր հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթ փաշա զեկուցագրով մը ծանուցած էր թէ մինչեւ ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան նոր օրէնքին քուէարկուիլը Երեսփ. Ժողովին կողմէ, պատերազմական նախարարը պիտի ընդունէր ոչ-իսլամներուն զինուորագրութիւնը իբրեւ կամաւոր, և հետեւապէս խնդրած էր Պատրիարքարանէն որ այս որոշումը ծանուցանէր Հայոց։ Ազգ. Պատրիարքարանը նկատի առնելով այս զեկոյցը՝ պիտի հրաւիրէ Հայերը համակերպել կառավարութեան կամքին։

ԱՏԱՆԱՅԷՆ առջի օր Պատրիարքարան հասնող 10ի չափ որբացած տղեկները և այրիացած հայուհիները՝ Պատր. Փոխանորդ Տ. Ղեւոնդ վարդ. Դուրեանի յանձնարարագրովը Ազգ. Հիւանդանոց ղրկուեցան։

ԹԱՂ. ԺՈՂՈՎՈՑ Ատենապետ Գաբրեան Ստեփան էֆէնտի և Պատր. Տեղապահ Տ. Յովհաննէս եպիսկ. Արշարունի, կը լսենք թէ էջմիածին պիտի երթան կաթողիկոսական օծման ներկայ գտնուելու համար,

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՀԻԿԻ և Օսմ. Յառաջդիմասէր Կանանց Ընկերութիւնը բժշկական նոր մարմին մըն ալ ղրկած է Ատանա, Հաճըն և շրջակայքը։ Այդ մարմինը կը բաղկանայ հինգ բժիշկէ, երեք դեղագործէ և եօթը վիրաբոյժէ։

ՄԱՐՈՆԻՆԵՐՈՒ Պատրիարքը 3000 ֆրանք նուիրած է Ատանայի արկածեալներուն ի նպաստ։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖՔԵԱՐ» ԴԱԴԱՐԱԾ.— Հակառակ կրկնակի տրուած պատուէրներու, Մանզումէի էֆքեար լրագիրը շարունակելով սուտ լուրեր հրատարակել, ցեղերու բարւոք յարաբերութիւնները խանգարելու և զանոնք իրար ձգելու համար, անպայման դադարման դատապարտուեցաւ, կ'ըսէ Պաշտօնական Զեկոյց մը։

⁂ Իթթիհատի մէջ կը կարդանք. «Մանզումէի էֆքեար լրագրին մէջ «Ընդհանուր Ջարդ» խորագրով գրուած յօդուածին պատճառաւ Ա. Յ. Պիւրքճեանի և թերթին արտօնատէր Յովհաննէս Ֆէրիտ էֆ.ի նկատմամբ հարկ եղած օրինական հետապնդումները աւարտած ըլլալով՝ թուղթերը յանձնուեցան Պատերազմական Ատեանի։»

ԱՏԱՆԱՅԻ ՀԱՄԱՐ.— Գատըգէօյի Ազատական Երգչախումբը» յունիս 7ին կիրակի օրուան համար կազմած է դաշտային շքեղ ցերեկոյթ մը ի Պէյքօզ, ի նպաստ Ատանայի աղէտեալներուն։ Մխիթարեան վարժարանի փանֆառը պիտի նուագէ և Երգչախումբն ալ պիտի երգէ։ Պարեր տեղի պիտի ունենան։ Տոմսերուն գինն է՝ մէկ այր և մէկ կնոջ համար 20 դրշ. միայն մէկ այրի համար՝ 15, միայն մէկ կնոջ համար՝ 10, տղու համար 5։ Չափաւոր գինով պիւֆէի մը և թապլը-տօթի պատրաստութիւնը յանձնուած է Հաճի Սարիմի։ Շիրքէթի արագընթաց շոգենաւերէն մէկը պիտի մեկնի Գատըգէօյէն ժամը կէսին (Ը. Թ.), հանդիպելով Կամուրջ, Պէշիկթաշ և Բուլկուրճուլուք։ Տոմսերը կը վաճառուին Գատըգէօյ՝ Մոտա Ճատտէսի դերձակ Դր. էֆ. Նաւասարդեանի խանութը, Պոլիս՝ Մահմուտէ խան լուսանկարիչ Պ. Հրանտ Գարամաճեանի քով և Բերա՝ ծանօթ շաքարավաճառ Հաճի Սարիմի խանութը։

ՀԱՅ ԴԵՂԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ.— Յառաջիկայ շաբաթ օր, 30 մայիս, Հայտար Փաշայի բժշկական վարժարանին մէջ դեղագործներու երեք պատուիրակներուն ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ (որուն պաշտ. ծանուցումը կը հրատարակենք այսօր)։ Սահմանադրութեան հաստատումէն ի վեր, ամէն տեսակ ընտրութիւններու մէջ Հայերը միշտ աթոռ կորսնցնելու դժբախտութիւնը ունեցան. ապացո՛յց երեսփոխանական ընտրութիւնները, թաղապետական ընտրութիւնները, Առեւտրական Սենեակին ընտրութիւնները եայլն. եւ պատճառն ալ պարզապէս մեր անճարակութիւնն էր։ Այսչափ տարիներէ ի վեր Բժշկական Ժողովին մէջ Հայու մը ունեցած աթոռը պէտք չէ որ ձեռքէ հանուի, վասն զի կ'իմանանք թէ մեր յոյն հայրենակից դեղագործները միանալով կ'աշխատին երկու Յոյն և մէկ Թուրք ընտրել։ Ասոր առաջքը առնելու միակ միջոցը այն է որ ընտրութեան օրը Պոլսոյ բոլոր հայ դեղագործները փութան ներկայ գտնուիլ բժշկական վարժարանը իրենց իրաւունքը ձեռքէ չհանելու համար։

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ.—Մայիս 31, Կաթողիկէ եկեղեցւոյ տօնին, վարդապետական հանդիսաւոր ձեռնադրութիւն պիտի կատարուի Արմաշու Չարխափան Ս. Աստուածածնայ Տաճարին մէջ։ Իզմիտի Գեր. Առաջնորդ Սրբազանը վարդապետ պիտի ձեռնադրէ Դպրեվանուց երեք շրջանաւարտ սարկաւագները. — Պօղոս սրկգ. Գալէմեան, Վահրամ սրկգ. Նազարէթեան և Գեղամ սրկգ. Թէվէքէլեան։ Ճամբաները բացարձակապէս ապահով են, և երթեւեկութեան ամէն դիւրութիւն կայ։

Փոխ-Վանահայր Դպրեվանքի
ՄԵՍՐՈՊ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱՐՈՅԵԱՆ

ԳՈՀՈՒԹԵԱՄԲ կը ծանուցանենք թէ մօտ օրէն հրապարակ պիտի ելլէ հայ օրկան թուրքերէն թերթ մը, նախաձեռնութեամբ Թուրք Թերթերու խմբագիր Պէտիկ էֆ.ի։ Թերթին բուն նպատակն է հայ զգացումները պարզել Թուրքերուն առջեւ և ճշմարիտ եղբայրութիւն մը հաստատել. խմբագրութեան պիտի մասնակցին Թուրք և հայ ծանօթ գրողներ. Թերթը պիտի զբաղի գլխաւորաբար հայ թերթերու մէջ Թուրք և հայ եղբայրութեան մասին գրուած լուրջ յօդուածներու և գաւառներէ եկած լուրերու թարգմանութիւնով։ Թերթը հիմակուհիմակ շաբաթը երկու անգամ, Դշ. և Շբ. օրերը պիտի հրատարակուի։ Թերթին վարչութիւնը պիտի վարէ մասնաւոր յանձնաժողով մը։ Կը յուսանք որ Հայերը որոնց համար անհրաժեշտ է այս տեսակ Թուրք-հայ օրկանի մը հրատարակութիւնը, չպիտի զլանան իրենց նպաստները կանխիկ բաժանորդագրուելով։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Հասոյթի նոր աղբիւր մը.—Հրապարակի վրայ ծանօթ մետաքսավաճառ Մկրտիչ էֆ. Շահպազեան իր քոյրը Տիկին Բէմպէ Պօղոսեանը կորսնցնելու դժբաղդութիւնը ունենալով տարապայման անձկութեան մէջ գտնուող Հիւանդանոցիս հասոյթի նոր աղբիւր մը ստեղծելու ազնիւ խորհուրդը յղացած է։ Այսպէս իր քրոջ յուղարկաւորութիւնը երէկ Մաքրիգիւղի մէջ փոխանակ մեծահանդէս և մեծածախս ընելու կ'որոշէ կատարել շատ պարզ կերպով և անոր տեղ 5 օսմ. ոսկի կը նուիրէ Հիւանդանոցիս փոխան Մեծահանդէս յուղարկաւորութեան ծախուց։ Յարգելի մետաքսավաճառը իր անձին օրինակովը կը յանձնարարէ մայրաքաղաքիս հայ հասարակութեան որ այդպիսի դժբաղդ պարագաներու մէջ յիշէ Հիւանդանոցիս մէջ պատսպարեալ հարիւրաւոր որբերն ու հիւանդները և ինչ ծախք որ պիտի ընէր լոկ ցուցամոլութեան համար, նուիրէ զայն բազմակարօտ հաստատութեանս։ Հոգաբարձութիւնս իր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնելով Շահպազեան էֆ.ի իր այս ազնիւ վերաբերումին համար հանդէպ Հիւանդանոցիս, մեծայոյս է որ հասարակութիւնը պիտի գնահատէ իր առաջարկը։ Հոգաբարձութիւն

ՅԱՏՈՒԿ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 8 յունիս.— Պ. Քոնսթան այսօր Մարսիլիա հասաւ Բաքէի Ցրիժի շոգենաւով։ Տեսակցութեան մը մէջ Կ. Պոլսոյ ֆրանսական նախորդ դեսպանը յայտարարեց թէ, հակառակ մեծ դժուարութեանց, արդիւնք 33 տարուան ռէժիմի մը փոփոխութեան, քաղաքական կացութիւնը ապահով է, և թէ վարիչ անձերը ցոյց տուած էին իրենց քաղաքական միտքը, ինչ որ ապահովութիւն կը ներշնչէ ապագային համար։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Օսմ. պատուիրակութիւնը այս առտու հոս հասաւ, Սուլթանին գահակալութիւնը հաղորդելու համար։ Օսմ. Պատուիրակութիւնը այցելութիւն տուաւ Պ. Սթոլիբինի, Պ. Իզվոլսքիի և Պ. Չարիքոֆի։

ԼՈՆՏՈՆ.— Պ. Չարիքոֆի Կ. Պոլսոյ դեսպան անուանումը ամենուն կողմէ գնահատուած է, կը գրէ Սթանտարտի Բարիզեան թղթակիցը։ Բարիզ տուած այցելութեանց միջոցին Պ. Չարիքոֆ մեծ ընդունելութիւն գտած է։ Պ. Պօնպառ և Չարիքոֆ հին բարեկամներ են։ Պ. Պօնպառ Թուրքիա կ'երթայ հաստատապէս մտադրած ըլլալով համաձայնութեամբ գործելու իր անգլիացի պաշտօնակցին հետ, և ամէն պատճառ ունի կարծելու թէ Պ. Չարիքոֆ նմանօրինակ հրահանգներ պիտի ընդունի։ Հետեւաբար կարելի է յոյս դնել Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Ռուսիոյ ներկայացուցիչներուն անկեղծ և ազդու գործակցութեան վրայ։ Արդ՝ Թուրքիա հիմա կը նկատուի գլխաւոր կեդրոններէն մէկը քաղաքական շահու, եթէ ոչ միջազգային մրցակցութեան։

ԱԹԷՆՔ.— Ձեռնհաս շրջանակներու մէջ կը հերքուի որ Յունաստան Թուրք կառավարութեան դիմած ըլլայ օսմ. զօրքերու Կրետէ առաքման զրոյցին առթիւ։

ՍՕՖԻԱ.— Երէկ և այսօր երկարատեւ բանակցութիւններ կատարուեցան պուլկար կառավարութեան և Ռումէլիի երկաթուղիի Ընկերութեան Սօֆիայի ներկայացուցիչ Պ. Ֆանթայի միջեւ։ Խնդրին կարգադրութիւնը մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ տակաւին, քանի որ կառավարութիւնը տրամադիր չէ ընկերութեան պահանջումներուն գոհացում տալու, թէեւ այդ մասին կարգադրութիւն մը եղած ըլլայ Նախարար Լիափչէֆի և Ընկերութեան պատուիրակութեան միջեւ։ Սակայն կը կարծուի որ երկու կողմերն ալ պիտի համաձայնին ընդհուպ։

ՎԻԷՆՆԱ.—Կազի Մուխթար փաշա, որ քանի մը օրէ ի վեր հոս կը գտնուէր, դէպի Կ. Պոլիս ճամբայ ելաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Կը հաւաստուի թէ Ֆօն Պիւլօվ իշխանը ներկայ չպիտի գտնուի Չարին և Վիլհէլմ կայսեր տեսակցութեան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Մայիս 26/8 Յունիս

Օսմ. Խառն. Միացեալ 4 °/₀	Ս. Ո.	101 08½
Ամենէն բարձր գին	»	101 12
Ամենէն վար գին	»	101 06
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	173 25
Ամենէն բարձր գին	»	173 25
Ամենէն վար գին	»	173 —

ԲԱՑՈՒՄ, Մայիս 27/9 Յունիս

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 °/₀ Փ.Կ. Ս. Ո.		101 09½
» » » ժամը 5ին	»	101 09
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	173 25
» » ժամը 5ին	»	173 25
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	424 50
Անատ. երկթ. Պարտք. Ա. շարք	»	514 —

ՏԻԿԻՆՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐ
ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ ԱՄԷՆ ՕՐ
ԹԻՐԻՆԿ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
ՂԱԼԱԹԻԱ

ՏԵՐՈՒՊԷԻ ԷՔՍԹՐԱ ՄՈՄԵՐ

Տէրուպէի էքսթրա ընտիր մոմերը գնեցէք, որոնք ո՛չ ծուխ կ'արձակեն և ո՛չ կը վազեն։ Այդ մոմերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամ տարուած է։ Գինն ալ աժան է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութպաններուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Ղալաթիոյ մեծ վաճառատուններուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալըք Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօրլօղլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
75—1 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

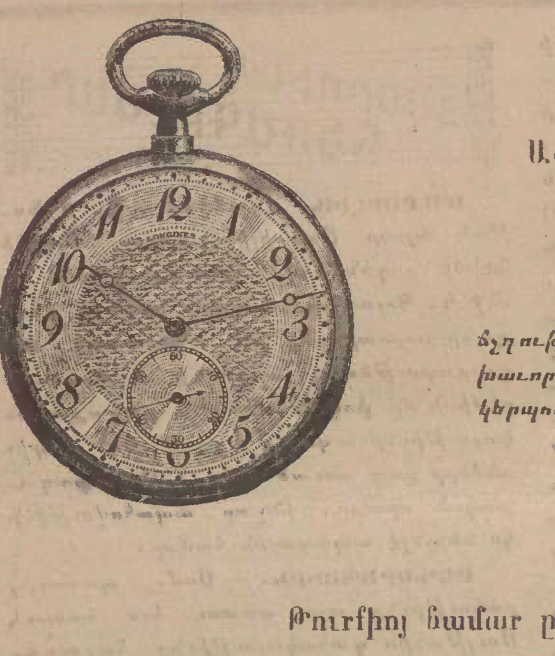

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենաընտիր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն:

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կիրթ ճաշակի և ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն և վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և լրջօրէն երաշխաւորուած են: Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է.— Որովհետեւ հիանալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գլէ համանման արտադրութիւնները:

5 մեծագոյն մրցանակներ.—Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Պրիւքսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906):
2 արտակարգ մրցանակ, անդամ ժիւրիի.— Ժընեւ (1896), Թուրին (1899):
4 Ոսկի մրցանակներ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշադէլի դիտարանէն:
16 մեդալներ.— Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթերտամ, Չիքակօ, ևն., ևն.:

Թուրքիոյ համար ընդհանուր Ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՔՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մահմազճըլար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտքը ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ ղրկել իրենց ապսպրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար:

TRADE MARK
LONGINES

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել: Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն:

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ:

Բերա	) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց, Թիւ 343 և 343 կրկին:) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց:
Կալաթա	1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ:) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց:
Պոլիս	) 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2:) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13
Սկիւտար	) Չարշը Պօյը, Թիւ 120:

Դասերը և Նորոգութիւնները ձրի: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը: 16

ԻՒՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ
Ի ՓԱՐԻԶ
1828-1829

1828
L'UNION
DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
Ի ՓԱՐԻԶ
9, ՊԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասը	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրելոց:

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն աժան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ևն. ևն.:

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Պետ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու Բասաժ:

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազդ.—Բաժնետէրերուն կը ծանուցուի որ կանոնագրին 29րդ յօդուածին համաձայն, բաժնետէրերու Ընդհ. Ժողովը տեղի պիտի ունենայ 1909 յունիս 23 չորեքշաբթի օրը, Լոնտոն Ուինչէսթըր Հաուսի մէջ, Օլտ Պրոտ Սթրիթ, կէս օրէն վերջ ժամը 1ին, մասնախումբին տեղեկագիրը լսելու, 1900 Դեկտ. 31ին աւարտող տարեշրջանին հաշիւները ընդունելու, շահաբաժինը որոշելու և Ընդհ. Քոմիդէին անդամակցութենէն դադրողներուն տեղ նոր անդամներ ընտրելու համար: Կանոնագրին 27րդ յօդուածին համաձայն, բաժնետէրերու ժողովին մասնակցելու իրաւունք ունին առնուազն 30 բաժնեթուղթ ունեցողները. այդ բաժնեթուղթերը ժողովին գումարումէն առնուազն տասը օր առաջ պէտք է աւանդ ձգուին Օսմ. Պանքային Կ. Պոլսոյ կեդրոնատեղին, կամ իր ճիւղերուն և արտասահմանի գործակալութեանց մօտ (Լոնտոն՝ Թրոկմորթըն Սթրիթ, Թիւ 26, Բարիզ, Մէյէրպէր փողոց, Թիւ 7). 10—1

Կ. Պոլիս, 1 Յն. 1909

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3.700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Գավալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Ստամպօլ), Մանասթըր, Սկիւպ եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրները: Չէքերու հաշիւներ կը բանայ: Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ Եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ: Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով: Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով: Պանքս տը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով: 50—38

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւններ

Յունիս

Դշ.	27/9	Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ.	27/9	Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:
Եշ.	28/10	Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին:
Եշ.	28/10	Օտեսա. ժամը 4ին:
Ուր.	29/11	Սէվաստոբոլ. ժամը 10ին:
Շբ.	30/12	Օտեսա. ժամը 10ին:
Շբ.	30/12	Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպօլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Աղեքս. ժամը 4ին:

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԻԴԻ	ՆԱՑԻՕՔՐԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԼՄԷՅՍԻՍ
ՌԱՓՍԻՍ	ՊՈՒՉԻՐԻՍ
ԹԻՑՊԸՐ	ՄՕԼՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին:

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին: Ստեր.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գինն է 15
» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ:

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին:

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՈԼ և Ընկ.
Գործակալ.—Ուիթոլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՃԷՅՄ ՄՕՍ Ընկ.
31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ

MILKMAID BRAND

Սուիս Միլքը

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԾԵՐԵՐՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—49

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ. — Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ հետեւեալները. —

1000 ծրար Րէալ Թուղթ՝ տոմարի համար, ծրարը 17 քիլօնոց և 500 թերթէ բաղկացած. 500 ծրարը յանձնելի յուլիսի առաջին կիսուն, իսկ 500 ծրարն ալ՝ սեպտեմբերի երկրորդ կիսուն:

800 ծրար Իմբէրիալ Թուղթ տոմարի համար, ծրարը 25 քիլօնոց և 500 թերթէ բաղկացած. 400 ծրարը յանձնելի յուլիսի առաջին կիսուն իսկ 400 ծրարն ալ՝ սեպտեմբերի կիսուն:

600 ծրար Րէալ Թուղթ՝ Բավիայի տեսակէն, ճերմակ գոյնով, յանձնելի՝ յունիսի երկրորդ կիսուն:

2000 քիլօ, ամպալաժի Թուղթ, յունիսի երկրորդ կիսուն:

3000 նարտա կտաւ, տոմարի համար:

500 ծրար ճերմակ խաւաքարտ՝ որուն 100 ծրարը՝ Թիւ 15, 175 ծրարը՝ Թիւ 20, 125 ծրարը՝ Թիւ 25, 100 ծրարը՝ Թիւ 30, յուլիսի երկրորդ կիսուն յանձնելի:

Անոնք որ կը փափագին նուազուրդին մասնակցիլ, պէտք է դիմեն Մատակարարական ճիւղին, ուր Թուղթերու, կտաւի և խաւաքարտի նմուշները իրենց տրամադրութեան տակ դրուած են: Առժամեայ նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ 1909 յունիս 3/16ին, կէս օրէն յետոյ ժամը 2ին: Նուազուրդի մասնակցողներէն կը խնդրուի որ հայթայթուելիք ապրանքին %ին 10 արժէքովը երաշխաւորութեան գումար մը աւանդ ձգեն: Ապրանքները պէտք է առանց ծախքի յանձնուին կեդր. Վարչութեան մթերանոցը:

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

15/18 մայիս 1909

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (33)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Է.

ԽԱՐՄԻՐ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐԸ

Խազինէտար Ուսթային ամէնէն նախանձելի առանձնաշնորհումներէն մէկն է, և ամէնէն առաջինը, Սուլթանին քով գտնուիլ, երբ այս վերջինը կանանոց մտնէ: Խազինէտար Ուսթային պաշտօնն է Սուլթանին ննջասենեակը առաջնորդել այն երջանիկ սիրականը, որ վեհապետին անկողինը պիտի պառկի: Եւրոպացիի մը շատ տարօրինակ կը թուի այդ արարողութիւնը, և իրաւամբ, ինչպէս պիտի տեսնուի քիչ մը ետքը:

Խազինէտար Ուսթային կողմէ ներս կը մտցուի այն կինը, որ Սուլթանին ծանր մտահոգութիւնները փարատելով զբօսցնելու գերագոյն պատիւը պիտի ունենայ. այդ կինը պէտք է պճնուած ըլլայ իր ամէնէն փայլուն արդուզարդերով, ամէնէն հեշտագրգիռ ժպիտը դէմքին վրայ: Ննջասենեակը կը մտցնեն զանի, երբ տէրը արդէն իսկ հոն է. այն ատեն կինը յարգական խոնարհութիւն մը կ'ընէ և ձեռքերը կուրծքին վրայ ծալլած, Սուլթանին հաճոյակատարութեան կը սպասէ: Խազինէտար Ուսթան իր պաշտօնին վերաբերեալ ամէն ինչ պատրաստելէ յետոյ, ծանրախոհ երեւոյթով մը կը քաշուի, իրարու մօտ ձգելով առիւծն ու վիթը(*):

Կնոջ ստորադաս դիրքը մատնանշելու համար երկու մարդուն հանդէպ, Գուրանը կը հաստատէ թէ կնոջ դրախտը իր ամուսնոյն գարշապարին տակ կը գտնուի. կարգ մը աստուածաբաններ ալ ամուրի կիները կը զրկեն դրախտին երկնային ուրախութիւններէն: Գուրանին այդ խօսքին համաձայն, սիրական կինը վեհապետին անկողինը կը մտնէ ոտքին կողմէն և ոչ թէ մէջտեղէն, ինչպէս սովորութիւն եղած է ընդհանրապէս:

Կինը նախ կը համբուրէ անկողնին վերմակը, ճակտին կը տանի խոր յարգանքի նշաններով, և վեր առնելով վերմակը, անոր տակը կը սահի և իր ձեռքերուն միջոցաւ կը յաջողի հասնիլ տիրոջը քով:

Իր տեղը հասնելէն յետոյ, կը ջանայ իր կայս. ամուսնին զգայութիւնը գրգռել կարելի եղած ամէն միջոցներով: Երբ յաջողի այդ բանին մէջ—ինչ որ դիւրին չէ միշտ—լոյսերը կը մարէ: Գիշերուան քօղը անտեսանելի և անճառ խորհուրդներու մէջ կը պարուրէ կայս. ամոլը:

Եւ որովհետեւ մէկ գիշերուան մէջ Սուլթանի մը մայրը կրնայ ըլլալ ան, դիւրին է ըմբռնել թէ ատիկա փոքր բան մը չէ այն կնոջ համար, որ առաջին անգամ կը վայելէ իր տիրոջ շնորհները: Այդ կինը եթէ պարզ գերուհի մը, այսինքն կէօզտէ մըն ալ ըլլայ, իսկոյն իգպալ կամ սիրական կը դառնայ, այսպէս երբ Գադըն կամ Վալիտէ Սուլթան կրնայ դուրս գալ այն անկողնէն, ուր պահ մը հեշտանքներ զգացած է վեհապետի մը հետ:

Սակայն միշտ այսպէ՞ս կ'ըլլայ: Սուլթանը երբեմն չի՞ շեղիր այդ ծիսական արարողութենէն: Կրնանք ենթադրել որ այնպէս ըլլայ, բայց ո՛չ մէկ ապացոյց կայ այդ մասին, կանանոցին օրէնքները շատ խիստ ըլլալուն, զորս Սուլթանն իսկ չի համարձակիր զանց առնել:

Երբ Սուլթանուհի մը կամ իգպալ մը ամուսնանայ, միեւնոյն առանձնաշնորհումները կը վայելէ իր ամուսնոյն հանդէպ: Այն ատեն կինն է որ Սուլթանին տեղը կը գրաւէ, և ամուսինը պարտաւոր է իր կայս. կնոջ պահանջումներուն հնազանդելու, առանց բնաւ մոռնալու թէ ամէն կին որ կենակցած է վեհապետին թէ, հոգ չէ թէ ժամ մը, նուիրական կին մը կը դառնայ, Սուլթանին առանձնաշնորհումները վայելող: Բնականաբար այդ առանձնաշնորհումները աւելի զգալի կ'ըլլան, երբ կայսերազուն իշխանուհի մըն է այդ կինը:

Ինչպէս կ'ըլլայ որ պարզ գերուհի մը իր անծանօթ և անշուք վիճակէն կը բարձրանայ կէօզտէ աստիճանին: Ահա՛ թէ ի՛նչպէս տեղի կ'ունենայ այդ բանը:

Երբ Սուլթանին խելքին կը փչէ այցելութիւն մը տալու իր կիներէն մէկուն կամ մօրը, այդ յարկաբաժնին մէջ իրար կ'անցնի ամէն ոք և կը պատրաստուի արժանաւոր ընդունելութիւն մը ընելու: Յարկաբաժնին բոլոր կիները կը յարդարեն իրենց մազերը, կը շպարուին, և այնպիսի զգեստներ կը հագնին որ իրենց գեղեցկութիւնը աւելի փայլ ստանայ: Ու անձկագին և տենդոտ անհամբերութեամբ մը կը սպասեն իրենց տիրոջ, կարգաւ կեցած:

(Շարունակելի)

(*) Սուլթանները իրենց մօր և իրենց կիներուն կողմէ «առիւծ» կը կոչուին, իսկ կայսերազուն իշխանները՝ «կորիւն»:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ Գուիտոն Լուսինեանի ֆրանսահայ պատկերազարդ մեծ բառարանին 9րդ պրակը 40 փարա Պոլիս և գաւառները: Շաբաթ օր 8 երես համառօտագրութիւն 20 փարա:

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕԶԱՃԵԱՆ